

психічну хворобу. Такі особи потребують лікування та особливого піклування. Поліцейське піклування щодо цих осіб виникає якщо вони втекли з місця лікування, тобто самовільно без дозволу лікаря залишили спеціалізований заклад. Якщо виявлено такий факт особа розшукується, може бути затримана для передання у спеціалізований заклад. Усі дії пов'язані з поліцейським піклуванням оформлюється протоколом. Важливо при цьому застосувати мову, жести що можуть сприйматися такою людиною, гідно поводитися з нею, роз'яснити її стан, положення та права.

Щодо особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі, поліцейське піклування має певну специфіку, оскільки ця особа не створила будь-якого правопорушення та ще не визнана пацієнтом, тому співробітникам поліції необхідно самостійно оцінювати стан такої особи. Наприклад, може враховуватися її фактичні дії, можливість настання негативних наслідків від дій такої особи. Поліцейське піклування щодо такої особи полягає у переданні її відповідному закладу. Поліцейський уповноважений вилучити у особи зброю чи інші предмети, якими особа може завдати шкоди оточуючим чи собі, незалежно від того, чи заборонені вони в обігу. Поліцейському заборонено здійснювати обшук особи, щодо якої здійснюється поліцейське піклування.

Практика щодо поліцейського піклування психічнохворих осіб продовжує формуватися та потребує окремого науково-практичного вивчення. Адже, приведення діяльності Національної поліції до Європейських та світових стандартів – це позитивна зміна та вимога часу, у зв'язку з чим нинішня діяльність поліції, по своїй суті, спрямована на формування правоохоронного органу нового європейського зразка, але зміна назви органу чи форми правоохоронців це ще не все, потрібно зламати старі підходи та відношення до роботи міліції, які створювалися роками.

Зрозуміло, що немає такого закону, який задовольняв би всіх і як буде реалізовуватися та втілюватися у життя Закон України «Про національну поліцію» покаже час і об'єктивні фактори реалізації: належність кадрів та їх освіта; організація роботи; вивільнення старих кадрів, як таких, що втратили довіру через випадки корупції і порушення; дотримання принципів незалежності та законності поліцейськими при здійсненні своїх службових обов'язків, матеріально-технічне забезпечення, а також взаємовідносини з нами, простими громадянами.

Список бібліографічних посилань

1. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 01.11.2017).
2. Захист осіб з психічними захворюваннями та поліпшення психіатричної допомоги : резолюція 46/119 Генеральної Асамблеї ООН від 18 лютого 1992 р. по доповіді Третього комітету (A/46/721) // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_905 (дата звернення: 01.11.2017).
3. Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування : постанова Пленуму Верховного Суду України від 03.06.2005 № 7 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-05> (дата звернення: 01.11.2017).

Одержано 03.11.2017

УДК 159.922

Юрій Васильович АЛЕКСАНДРОВ,

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри соціології та психології факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5871-8344>

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ «ІДЕНТИЧНІСТЬ» І «ПРОФЕСІЙНА ІДЕНТИЧНІСТЬ»

Ідентичність – термін, що виражає ідею постійності, тотожності, спадкоємності індивіда і його самосвідомості. Ідентичність – широка наукова концепція, яка не так давно вивчається на пострадянському просторі. У психології поняття ідентичності практично не зустрічалося в наукових виданнях. Тільки в останні роки цьому питанню починають приділяти увагу науковці

психологи, соціологи та інші. Термін «ідентичність» набуває все більш широкого вжитку в різних науках, в політичному і журналістському лексиконі. Є точка зору, що це поняття замінює такі колись популярні поняття, як «самосвідомість», «самовизначення» по відношенню до особистості, групи, етносу тощо [1, с. 14].

З'являються публікації у наукових виданнях. У свідомості зрілої людини присутній цілий пакет ідентичностей, який в умовах стабільної суспільної системи визначає ціннісно-смыслову спрямованість розвитку особистості.

Ідентичність – тотожність, однаковість. По Е. Еріксону, – відчуття сомототожності, особистісної істинності, повноцінності, сопричетності світу та іншим людям [2, с. 142–143].

Наразі поняття ідентичність розглядається в різних науках про людину, а саме розглядається поняття психофізіологічна, соціальна, особиста ідентичність, самоідентичність. Поняття ідентичності розглядалося вченими в психології, психології розвитку, в соціальних науках, антропології, історії, політології та інш. Так, Американський психоаналітик Ерік Еріксон показав, що криза ідентичності є нормальним явищем розвитку людини.

У словнику термінів НЛП ідентичність визначається як Я-образ або Я-концепція. Ким ви себе вважаєте. Цілісність вашого організму.

Дж. Мід під ідентичністю розумів здібність людини сприймати свою поведінку та своє життя в цілому як зв'язане, одне ціле.

Х. Теджфел та Дж. Тернер уявляли ідентичність, або «Я-концепцію», як когнітивну систему, яка виконує функцію регуляції поведінки людини у відповідних умовах.

Ж. Піаже в своїй теорії когнітивного розвитку також дає своє визначення терміну «ідентичність».

У найширшому сенсі ідентичність розуміється як ототожнення індивідом себе з іншою людиною, безпосереднє переживання суб'єктом тієї чи іншої міри тотожності з об'єктом. Проте ідентичність не є простою тотожністю самому собі або іншим, а передбачає певні співвідношення «Я та інші», представляючи собою феномен, який виникає з діалектичного взаємозв'язку індивіда й суспільства.

Незважаючи на популярність і досить інтенсивне наукове вивчення проблеми ідентичності, бракує праць саме про професійну ідентичність. Залишається нез'ясованим питання про внутрішні, індивідуально-особистісні механізми формування професійної ідентичності [3, с. 137].

Професійна ідентичність є одним із основних індикаторів професіоналізму та визначається як ототожнення себе з обраним видом діяльності. Професійна ідентифікація є способом самоактуалізації людини в сфері професійної діяльності, важливою лінією життєвого і особистісного самовизначення. Професійна ідентичність є найбільш затребуваним видом соціальної ідентичності у сучасних умовах. Сьогодні стає все актуальнішою і не втрачає значення проблема аналізу психологічних аспектів формування професійної ідентичності майбутніх правоохоронців. Формування професійної ідентичності пов'язане з підвищенням професіоналізму, що особливо важливо для діяльності нової Національної поліції України. Якщо ж розглядати проблему професійної ідентичності працівників поліції в сучасній Україні, то вона ще практично не розроблена і не отримала достатнього висвітлення в літературі.

Формування професійної ідентичності відбувається в процесі професіоналізації. На думку Т. Румянцевої, поняття «професіоналізації» найчастіше розуміється як опанування людиною системи професійних знань, умінь, навичок, як безперервний процес професійного розвитку людини з моменту вибору професії до припинення активної трудової діяльності.

Особливу роль у процесах становлення української поліції, коли значну кількість досвідчених фахівців звільнено, а на їх місце прийшло нове, молоде, але професійно малодосвідчене покоління, відіграє успішність становлення їх професійної ідентичності. Інтерес до проблеми формування професійної ідентичності фахівця в сучасній психологічній науці неухильно зростає й набуває особливої актуальності, оскільки сучасні соціально-економічні умови, що стрімко змінюються, диктують нові вимоги до рівня професійної підготовки фахівців [4, с. 166].

Процес професійного становлення особистості індивідуальний, своєрідний, неповторний, однак у ньому можна виділити певні закономірності та особливості. Професійне становлення особистості дозволяє людині повною мірою реалізувати себе. Формування професійної ідентичності відбувається в процесі професіоналізації.

Професійна ідентифікація є способом самоактуалізації людини в сфері професійної діяльності, важливою лінією життєвого і особистісного самовизначення. Професійна ідентичність є

найбільш затребуваним видом соціальної ідентичності у сучасних умовах. Саме тому є об'єктом інтенсивного вивчення у вітчизняній та зарубіжній соціальній психології. Аналіз літератури (М. Абдулаєва, Г. Андрєєва, Т. Березіна, М. Богатирьова, А. Борисюк, О. Волкова, Е. Гініатуліна, О. Єрмолаєва, Є. Клімов, І. Кузьміна, В. Лапшина, Ю. Поваренков та ін.) показує, що сьогодні не існує єдності думок у визначенні психологічного змісту професійної ідентифікації та закономірностей цього процесу [5, с. 13–14].

У психології не існує єдиного підходу у визначенні професійної ідентичності, оскільки автори різних психологічних шкіл вкладають свій зміст в трактування даного феномена. Професійна ідентичність досліджувалася рядом вчених: А. В. Гузь, Д. Н. Завалішина, Є. П. Єрмолаєва, Л. Б. Шнейдер. Професійна ідентичність формується в процесі професійного становлення особистості. На основі проведеного аналізу різних підходів можна розглядати професійну ідентичність, як результат процесів професійного самовизначення, персоналізації і самоорганізації, що виявляється в усвідомленні себе представником певної професії, і відбивається в когнітивно-емоційно-поведінковому самовідображенню.

Список бібліографічних посилань

1. Хашиєва Л. В. Концепції ідентичності в соціально-науковому знанні. *Теорія та практика державного управління*. 2015. Вип. 1 (48). С. 14–20.
2. Шапарь В. Б. Словарь практического психолога. М. : Торсинг, 2005. 734 с.
3. Шамлян К. Професійна ідентичність особистості. *Соціогуманітарні проблеми людини*. 2008. № 3. С. 137.
4. Швець Д. В. Реформування поліцейських органів зарубіжних країн: правовий та психологічний аспекти. *Право і Безпека*. 2016. № 4 (63). С. 166.
5. Камінська С. В. Соціально-психологічні чинники професійної маргінальності випускників ВНЗ : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05. Херсон, 2016. 216 с.

Одержано 05.11.2017

УДК 159:343.132

Вячеслав Георгійович АНДРОСЮК,

кандидат психологічних наук, професор,
провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем
психологічного забезпечення Національної академії внутрішніх справ

ДІЯЛЬНІСНО-РЕФЛЕКСИВНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СЛІДЧИХ

Підвищення ефективності досудового розслідування в умовах сьогодення в Україні зумовлюється необхідністю удосконалення двох ґрунтовних напрямів професійної діяльності слідчого, а саме – організаційно-управлінського, який полягає в доцільній організації суто процедури розслідування, та інформаційно-діяльнісного, спрямованого на пошук та опрацювання криміналістично-значущої інформації. Реалізація сучасного компетентнісного підходу у фаховій освіті слідчих передбачає перехід від технологій накопичення знаннєво-навичкового фахового потенціалу до формування особистісного новоутворення у вигляді системної інформаційної компетентності – особистісної характеристики, до якої входять уміння активної, самостійної обробки інформації людиною, прийняття креативних, принципово нових рішень в непередбачених ситуаціях з використанням інформаційно-технологічних засобів, оперування уявленнями інформаційних процесів і моделей на основі інтегральної сукупності особистісних якостей, що сприяють ефективному здійсненню інформаційної діяльності.

Відповідно, завданнями, які підлягають вирішенню при формуванні у особистості слідчого інформаційної компетентності, виступають: предметно-змістовні, пов'язані з інформаційним змістом майбутньої діяльності; процесуально-технологічні, що стосуються оволодіння технологіями роботи з інформацією; суб'єктно-реалізаційні, спрямовані на саморозвиток та удосконалення індивідуально-стильових характеристик інформаційної діяльності. Водночас, видається суттєвим розрізнення понять «компетентність» та «компетенція», що дозволяє визначити, що ж саме в особистості формується, а що безпосередньо визначає ефективність